

Cvičení č. 5 - Důchodový systém

1. Základní přehled důchodových systémů

- Co je cílem důchodového systému? Lze vůbec a případně jak to můžeme měřit?
- Jak by měl podle vás vypadat spravedlivý důchodový systém? Jaké by měl mít charakteristiky a principy?
- Typy důchodových systémů

		vztah mezi příspěvkem a dávkou	
způsob financování		dávkově definovaný (DB)	příspěvkově definovaný (DC)
	průběžné	PAYG DB (NDB)	NDC
	fondové	FDB	FDC

- způsob financování
  - průběžné (mezigenerační solidarita) – označovaný PAYG
  - fondové (úspory na důchod ve fondu, ideálně zhodnocení v čase)
- způsob výpočtu důchodu
  - DC (zásluhový v závislosti na předchozích platbách)
  - DB (vzoreček zohledňující více faktorů → „politické“ rozhodnutí)
- Formy důchodových systémů:
  - PAYG DB → český první pilíř; důchod počítán z předchozích výdělků a délky pojištění; v systému může být (viz ČR) příjmová redistribuce
  - NDC → průběžný systém, ale důchod záleží na předchozím příjmu (zásluhový systém např. formou fiktivních účtů)
  - FDC → obdoba klasického životního pojištění; český druhý a třetí pilíř; trpí méně na demografické šoky než PAYG; umožňuje více zohlednit přání pojištěnce
- Ve všech evropských státech najdeme multi-pilířové uspořádání, kde každý pilíř má svůj vlastní cíl; multipilířové uspořádání je v zemích na západ od nás dáno historickým vývojem (státní pilíř většinou garantuje životní standard v určité výši, kdežto „zaměstnanecké schéma“ poskytuje „earnings related pension“)
- Jaká pozitiva a negativa se pojí s jednotlivými, výše uvedenými, variantami uspořádání důchodových systémů?

2. Současný důchodový systém v ČR

- DS se v ČR skládá ze dvou pilířů:
  - 1. pilíř (státní / povinný) – důchodové pojištění
  - ~~2. pilíř (soukromý / dobrovolný) – důchodové spoření*~~
  - 3. pilíř (soukromý / dobrovolný) – doplňkové penzijní spoření
- První pilíř DS - financovaný ze státního rozpočtu (častější je mimorozpočtový fond); pojistná sazba z vyměřovacího základu (mzda) je 28 % z hrubé mzdy (resp. bylo 25 % pro ty, co vstoupili do druhého pilíře). Je dělena mezi zaměstnance a zaměstnavatele (jaký má smysl toto dělení?); výše důchodové dávky zohledňuje příjmy a délku pojištění
- *Druhý pilíř DS – zaveden 2013, byl financován následovně (součet všech tří složek):
  - 3 % z hrubé mzdy (vyvázání odvodů daného člověka z 1. pilíře)
  - 2 % z hrubé mzdy účastníka (navýšený odvod z hrubé mzdy)
  - zhodnocení (dle investiční strategie a vývoje na finančních trzích)
- Druhý pilíř definitivně uzavřen od roku 2016; jeho účastníci si mohou vybrat, co s nasporenými penězi:
  - převod na soukromý účet
  - převod do třetího pilíře (dobrovolné soukromé pojištění)
  - převod do SR, resp. do prvního pilíře = doplacení „dlužného“ pojistného, pak účastníkovi nebude krácen důchod z PAYG DB pilíře (v ostatních případech ano).
- Změny druhého pilíře, resp. jeho uzavření, ovlivnily i třetí pilíř - změna dílčích podmínek (například v něm mohou spořit nově i děti, resp. jejich rodiče). Více viz seminární práce

Výdaje na důchody za rok 2018

Rok 2018	Nominálně (mld. Kč)	Reálně ku HDP (5 329 mld. Kč)	Relativně	Důchodové pojištění
Starobní důchody	351,23	6,59%	82,9%	23,0%
Invalidní důchody	44,78	0,84%	10,6%	3,1%
Pozůstalostní důchody	27,63	0,52%	6,4%	1,9%
Důchody celkem	423,64	7,95%	100,0%	28,0%

Zdroj: MPSV (2019)

- Co je to valorizace a k čemu slouží?
  - do 2012: 100% inflace + 1/3 růstu reálné mzdy (→ důchodci chránění před inflací, zároveň pomalu bohatnou)
  - 2013-2014: 1/3 inflace + 1/3 růstu reálné mzdy (→ důchodci budou chudnout → celková úspora za 3 roky až 50 mld. Kč)
  - 2015: 100% inflace + 1/3 růstu reálné mzdy
  - 2016: krom standardní valorizace jednorázový příspěvek důchodcům (1200 Kč)
  - 2017: standardní valorizace (100 % inflace + 1/3 růstu reálné mzdy)

- od 2018: 100 % inflace nebo 100 % růstu indexu životních nákladů důchodců (vybere se vyšší index) + 1/2 růstu reálné mzdy
- diskutujte podobu a formu valorizace důchodů v ČR a zamyslete se nad jeho konstrukcí a možnými úpravami vzhledem k záměrům jednorázových příspěvků.

rok	Příjmy z pojistného na DP	Výdaje na dávky DP	Výdaje na správu	Výsledek hospodaření
	mld. Kč	mld. Kč	mld. Kč	mld. Kč
2008	320,0	312,5	4,9	2,6
2009	310,3	339,8	7,4	-36,8
2010	317,9	346,2	7,3	-35,6
2011	328,0	368,1	5,3	-45,4
2012	332,1	382,0	5	-55,0
2013	332,6	382,8	4,9	-55,1
2014	342,1	385,8	5,1	-48,9
2015	361,6	395,2	5,3	-38,9
2016	383,3	399,0	5,5	-21,2
2017	416,7	414,4	5,9	-3,6
2018	458,63	433,84	6,15	18,64

Zdroj: MFČR (2019)

3. Referát - Jak se od roku 2013 změnil v ČR systém penzijního připojištění?

- Popište současnou podobu a význam PP, identifikujte jeho provedené změny v roce 2013
- Jaké jsou rizika a přínosy soukromého připojištění?
- Proč si (ne)spoříte na důchod?
- Pokuste se identifikovat, jaké další relevantní způsoby zajištění na důchod existují (z pohledu občana ČR v produktivním věku)
- Ovlivní zavedení institutu „předdůchod“ atraktivitu penzijního připojištění?

4. Výpočet dávky ze systému (starobní penze)

Zjednodušený vzorec pro výpočet důchodové dávky

$$npp^i = zvd + pvd^i \quad (1)$$

$$pvd^i = vz^i * 40 * 1,5\% \quad (2)$$

$$vz^i = \{ovz^i * rr_1 - \max(0, ovz^i - rh_1) * (rr_1 - rr_2) - \max(0, ovz^i - rh_2) * (rr_2 - rr_3)\} \quad (3)$$

$$ovz^i = M^i \quad (4)$$

Kde:

1. Starobní důchod je roven základní výměře důchodu **zvd** (od 1.1.2019: 3 270 Kč = 10 % z průměrné mzdy v daném roce) a procentní výměře důchodu **pvd** (minimálně 770 Kč měsíčně).
2. Procentní výměra důchodů závisí na (1) výpočtový základ **vz**, délce doby pojištění (**budeme předpokládat 40 let**) a procentu za každý rok pojištění (od 1996: **1,5 %**), pokud se účastní druhého pilíře, tak po dobu účasti je procento pouze **1,2%**.

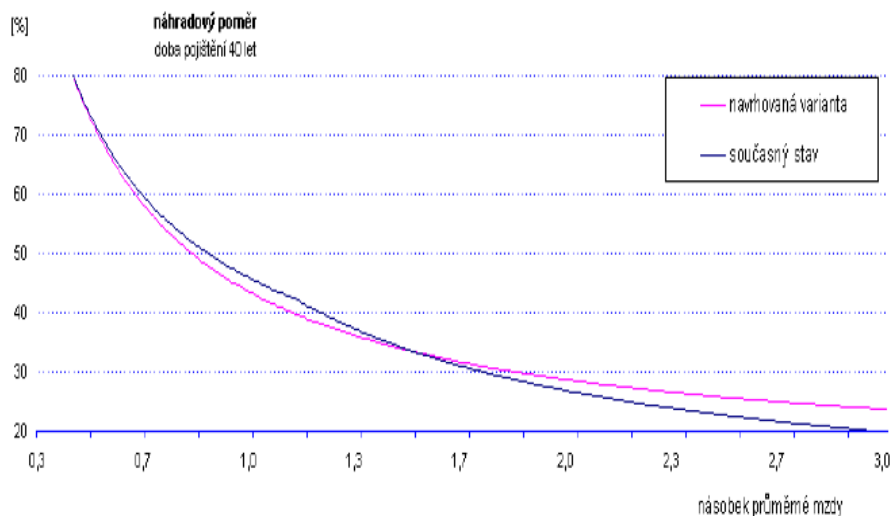
3. pro zjištění výpočtového základu (vz) je osobní vyměřovací základ ovz upraven příslušnými redukčními parametry – první a druhou redukční hranicí rh_1, rh_2 (2019: 14 388 Kč; 130 796 Kč) a výší zápočtu těchto redukčních hranic rr_1, rr_2, rr_3 (2019: 100 %, 26 %, 0 %). Reformou z roku 2011 se tyto redukční hranice a výše zápočtu plynule měnily až do roku 2015 (**budeme předpokládat redukční hranice rh_1, rh_2 (11 000 Kč, 100 000 Kč) a výší zápočtu těchto redukčních hranic rr_1, rr_2, rr_3 (100 %, 26 %, 0 %)**).
4. ovz se určí jako „průměr“ ročních vyměřovacích základů RVZ_i za celý život (nejdříve však od roku 1986), kde historické RVZ_i jsou indexovány. Roční ovz je upraven na měsíční, **pro zjednodušení budeme předpokládat, že ovz je roven poslední mzdě**.

- Vypočítejte výši důchodu za výše uvedených předpokladů pro následující mzdy na modelových příkladech:

Mzda	Měsíční důchod v Kč
8 000 Kč	$D=2\,440+40*1,5%*(8\,000)= ?$
9 000 Kč	$D=2\,440+40*1,5%*(9\,000)= ?$
22 000 Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*11\,000)]= ?$
23 000Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*12\,000)]= ?$
80 000 Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*69\,000)]= ?$
81 000Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*70\,000)]= ?$
100 000Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*89\,000)]= ?$
150 000Kč	$D=2\,440+40*1,5%*[(100%*11\,000)+(26%*100\,000)+(0%*39\,000)]= ?$

- Co je to náhradový poměr a co nám říká?

Graf 23: Náhradový poměr podle výše mzdy u jedinců s dobou pojištění 40 let

Zdroj: MPSV (2011a)

5. Fiskální výhled důchodového systému

- Proč je důchodový systém zmiňován jako hrozba pro veřejné finance?
- Jaká opatření ke zmírnění dopadu stárnutí populace na VEFI již byla učiněna a jaká byla/bude jejich účinnost?

6. Parametrické úpravy českého prvního pilíře

- Udělte základní přehled provedených opatření od roku 2004 a diskutujte jejich dopad na VEFI a na důchodce. Souhlasíte s nimi?
  - Prodlužování důchodového věku
  - Valorizace důchodů
  - Prodlužování rozhodného období pro výpočet důchodu
  - Nezapočítávání některých vyloučených dob (studium) do důchodového pojištění
  - Krácení výše důchodu v případě předčasného důchodu
- Diskuse nad jinými možnostmi parametrické reformy – jste ministr, v jehož pravomoci je rozhodnutí o nastavení parametrů důchodového systému.
- Důchodová komise (<http://www.duchodova-komise.cz/>) – existence, funkce, návrhy

7. Povinná literatura k nastudování

MPSV (2011a) Analýza českého důchodového systému [online]. Dostupné z:
<<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

MFČR (2019) Hospodaření systému důchodového pojištění [online]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

MPSV (2019) Základní ukazatele v oblasti práce a sociálního zabezpečení v ČR [online]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/web/cz/zakladni-ukazatele-z-oblasti-prace-a-socialniho-zabezpeceni-v-cr>

MFČR (2019) Státní závěrečný účet za rok 2017 [online]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2017/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2017-35116>

MFČR (2019) Vládní návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2020. [online]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2019/vladni-navrh-zakona-o-statnim-rozpocetu-c-36270>

8. Doporučená literatura a odkazy k prozkoumání

EC (2010) Public finances in EMU – 2010. Online. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2010/pdf/ee-2010-4_en.pdf>

Eurostat (2012a) At-risk-of poverty rate by detailed age group (Source: SILC). 65 years or over. Online. Dostupné z:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tessi120&language=en&toolbox=data>>

MPSV (2011) Důchodová reforma. Otázky a odpovědi k vnějšímu připomínkovému řízení [online]. Dostupné z:
<http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/273/Q_A_II_k_vnejsimu_pripominkovemu_rizeni.pptx>

MPSV (2017). Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV 2016 [online]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/29366/Informace_o_vyplacenyh_davkach_v_prosinci_2016.pdf>

Novela zákona o důchodovém pojištění. Sněmovní tisk č. 277. Online. Dostupné z:
<<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=277>>. Navštívit tisk 277/0

Vládní návrh zákona o doplňkovém penzijním spoření. Sněmovní tisk č. 413. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=413>>. Navštívit tisk 413/0

Vládní návrh zákona o důchodovém spoření. Sněmovní tisk č. 412. Online. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=412>>. Navštívit tisk 412/0

Vládní návrh zákona v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém a penzijním spoření - EU. Sněmovní tisk č. 414. Online. Dostupné z:
<<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=414>>. Navštívit tisk 414/0